

ERIKOISJOUKOT JA NIIDEN MUODOSTAMA UHKA MERIPUOLUSTUKSELLEMME

Yleisesikuntakomentajakapteeni Markus Aarnio

1 JOHDANTO

Matalajännitteinen kriisi -käsite (Low-Intensity Conflict, LIC) ja sotaa alemman asteiset tapahtumat ovat aiheuttaneet kasvavaa mielenkiintoa erikoisjoukkojen toimintamahdolli- suuksien tarkasteluun useissa valtioissa. 1950-luvulla maailman selkkauksista 65 prosenttia luokiteltiin sotaa alemman asteiseksi tapahtumiksi, ja 1970-luvulla suhteellinen osuus oli kasvanut jo 80 prosenttiin. Vuosikymmen myöhemmin laskettiin määrän nousseen yli 90 prosenttiin, eikä kehitys näytä suhdetta muuttavan oleellisesti tulevaisuudessakaan.¹ Koko maailman turvallisuusympäristö on siis muuttunut nopeasti. Suurvaltojen keskinäinen sotilaallinen jännitys on lieventynyt, mutta tilalle on tullut lukuisia paikallisia ja alueellisia kriisejä, joissa erikoisjoukkojen käytön kynnys on selkeästi madaltunut.

Erikoisjoukkojen käyttömahdollisuudet ovat sodan ja myös rauhan aikana niin moninaiset, että kyseisten yksiköiden kehittäminen useissa valtioissa on varsin perusteltua. Erikoisjoukkoja koulutetaan toimimaan vaihtelevissa olosuhteissa ja lähes kaikentyypisillä alueilla. Yksiköt soveltuvat erinomaisesti niin itsenäisiin erikois- tehtäviin kuin laajempien taisteluoperaatioiden tukitehtäviin.

Eri maiden erikoisjoukoilla on varsin yhtenevät käyttöperiaatteet, ja yksikköjen perustehtävät eli epätavanomainen sodankäynti, suora toiminta ja strateginen / taktinen tiedustelu eivät muutu; vain ympäristö, jossa niitä suoritetaan, muuttuu.

2 ERIKOISJOUKOT JA NIIDEN TOIMINTAPERIAATTEET

2.1 Erikoisjoukkojen kehittyminen

Ensimmäiset varsinaiset erikoisjoukot perustettiin toisen maailmansodan aikana. Englannin silloinen pääministeri Winston Churchill määräsi kommandojoukot perustettavaksi vuonna 1940. Ensimmäisenä taisteluyksikkönä voidaan pitää kommandokapteeni David Stirlingin esityksestä muodostettua 1. SAS-Rykmenttiä (Special Air Service Regiment)². Tätä mallia seurattiin useissa eri valtioissa muodostamalla tiedustelu- ja tuholaistoimintaan tarkoitettuja erikoisyksiköitä, joita käytettiin taistelutehtäviin kohdemaan rannikkoalueilla sekä syvällä vihollisen selustassa.

Sodan jälkeen useimmat erikoisyksiköt lakkautettiin. Syynä oli sodassa aiheutuneet suuret tappiot ja erikoisjoukkojen tarpeen loppuminen. Amerikkalaiset eivät saaneet kunnollisia kokemuksia erikoisjoukkojen toiminnasta, koska näitä ei käytetty koulutuksen mukaisiin tehtäviin. Joukkoja määrättiin taktisiin iskutehtäviin

strategisten tehtävien sijasta, minkä takia ne kärsivät suuria tappioita. Osaltaan menetyksiin vaikutti myös joukkojen erinomainen koulutustaso, päättäväisyys, hyvä henki ja kuri sekä halu suoriutua annetuista tehtävistä mahdollisimman hyvin tappioista välittämättä.³

Englantilaiset sen sijaan käyttivät erikoisjoukkojaan menestyksellisesti koulutuksen mukaisiin tehtäviin, ja ne pidettiin strategisen johtoportaan alaisuudessa. Pienet erikoiskoulutetut ja kurinalaiset joukot saivat aikaan huomattavia tuloksia verrattuna käytössä olevien joukkojen määrään.⁴

Erikoisjoukot alkoivat elää uutta kukoistuskauttaan 1960-luvulla niiden näytellessä merkittävää roolia erityisesti Vietnamsissa, Laosissa ja Kambodsassa. Tällöin havaittiin, että erikoisjoukkojen onnistuneen toiminnan edellytyksenä on kaikkien niiden toimintoihin osallistuvien päättäjien kyky toimia yhdessä; käyttöperiaatteet tarkennettiin, ja tappioluvut putosivat oleellisesti.⁵

Venäjän/Neuvostoliiton erikoisjoukkojen voidaan katsoa syntyneen jo 1900-luvun alussa, jolloin ”erityisvalituista nuorista miehistä” koottiin ryhmiä erikoistehtäviin luomaan yhteiskuntaa, jossa kaikki voitiin tasapuolisesti jakaa kaikkien kesken⁶. Monet Puna-Armeijan ensimmäisistä johtajista olivat juuri toimineet näissä ”terroristijärjestöissä” ennen vallankumousta, kuten esimerkiksi Mikhael Frunze, jonka mukaan Neuvostoliiton Sotilasakatemiakin myöhemmin sai nimensä⁷. Tästä vallankumousterroismista katsotaan myös Spetsnaz-joukkojen (Spetsial`nogo Naznatshenija) alkuperän muodostuneen. Virallisesti Spetsnaz-nimitystä käytettiin ensimmäisen kerran maahanlaskuoperaatiossa Voronezin alueelle 2.9.1930, josta lähtien näitä erikoisjoukkoja alettiin käyttää laajamittaisemmin sotilaallisiin tiedustelutehtäviin⁸. Emämaan ulkopuolella Spetsnaz-yksiköitä ryhdyttiin käyttämään toisessa maailmansodassa (esimerkiksi Suomessa toimineet ”desantit”), ja sodan jälkeen alkoi hahmottua näiden erikoisjoukkojen järjestelmällisempi organisaatio. Samalla joukot jakaantuivat valtion turvallisuuspalvelun joukkoihin ja sotilaallisiin erikoisyksiköihin. Nykyään Venäjän kaikki niin sanotut ”voimaministeriöt” ovat perustaneet omia erikoisjoukkojaan. Sisäasiainministeriön erikoisosastot ”OMON” (Otrjad Militsii Naznatshenija) ja ”OMSN” (Otrjad Militsii Spetsial`nogo Naznatshenija) ovat puhtaasti miliisin erikoisjoukkoja. Valtion turvallisuuskomitean (Komitet Gosudarstvennoj Besopasnosti, KGB:n) hajottua kolmeen osaan päätyi erikoisjoukkojen pääosa ensin turvallisuusministeriön ja sen hajottamisen jälkeen vuoden 1993 lopulla Liittovaltion vastatiedustelupalvelun (Federal`naja Sluzhba Kontrrazvedki, FSK) johtoon. Näistä tunnetuimpia ovat terrorismin vastainen ”Alfa” sekä Venäjän sisäisiä vihollisia vastaan toimiva erikoisjoukko ”OSNAZ” (Osobogo Naznatshenija). Vuoden 1995 keväällä FSK-nimitys muutettiin Venäjän federaation turvallisuuspalveluksi (Federal`naja Sluzhba Bezopasnosti, FSB).

Spetsnaz-joukoista tehokkaimmat lienevät puolustusministeriön yleisesikunnan tiedustelupäähallinnon (Glavnoje Razvedivatel`noje Upravlenije, GRU) alaisuudessa toimivat yksiköt. Spetsnaz-joukkojen taisteluarvo tullaan tulevaisuudessakin säilyttämään korkealla Venäjän asevoimissa, koska taloudellisestikin niiden panos-tuotos suhde on kriisitilanteissa erittäin hyvä.

Viime vuosikymmenien aikana on useiden muidenkin valtioiden strategiseen

ajatteluun tullut uusia erikoisjoukkojen koulutukseen ja organisaatioihin liittyviä piirteitä. Lisääntyvä kansainvälinen terrorismi ja eräiden valtioiden sotilaspoliittinen suuntaus ovat osoittaneet, että sodan käsite on muuttunut. Yleisesti on todettu, että avoimen sodan ja rauhan välissä saattaa esiintyä tapahtumia, jotka on voitava hallita. Tämä on lisännyt erikoisjoukkojen koulutuksen määrätietoista kehittämistä ja organisaatiomuutoksia erikoissodankäynnin joukoissa ympäri maailmaa. LIC-käsitteelle on jalostunut vielä uudempi johdannaisversio OOTW (Operations Other Than War), joka pitää sisällään myös sellaisetkin sotilaiden suorittamat operaatiot, joiden taustalla ei ole kriisiä tai konfliktia⁹. Tämän uuden käsitteen myötä hyvin varustettujen ja korkeassa valmiudessa olevien erikoisjoukkojen määrä lisääntyy ainakin suhteessa muihin joukkoihin¹⁰.

Erityisesti suurvallat ovat nykyisten doktriiniansa mukaisesti kouluttamassa ja varustamassa erilaisia erikoisjoukkoja, mutta myös muissa valtioissa on ryhdytty kouluttamaan sotaa alemman asteisten tilanteiden varalle tiedustelu-, tuholais- ja häirintätehtäviin tarkoitettuja yksiköitä. Joukkojen organisaatiot, varustus ja koulutus tähtäävät nopeisiin, tulivoimaisiin, yllättäviin ja syvälle vastapuolen selustaan kohdistuviin erikoisoperaatioihin. Erikoisoperaatio voi olla luonteeltaan ajallisesti/ alueellisesti rajoitettu isku tai laajempi, strategiseen päämäärään pyrkivä sotatoimi, johon liittyy perusteellinen valmistelu ja harjoittelu etukäteen.

2.2 Erikoisjoukkojen luokittelu

Erikoisjoukko-käsitteeseen sisältyy useita eri yksiköitä, joiden organisaatiot ja tehtävien kohteet poikkeavat melkoisesti toisistaan. Käsite on vuosien saatossa muuttunut sisällöltään laajalti, mutta nykyään pienten, tehokkaiden yksiköiden käyttöperiaatteet sekä johtosuhteet on selkeytetty ja erikoisjoukoilla saavutettava hyöty on ymmärretty useissa valtioissa.

Länsivaltojen (NATO) nykyisen määritelmän mukaan erikoisjoukot ovat erityisesti organisoituja, koulutettuja ja varustettuja sotilaallisia tai puolisotilaallisia joukkoja, joiden suorittamien operaatioiden tarkoituksena on saavuttaa sotilaalliset, poliittiset, taloudelliset ja psykologiset tavoitteet epätavanomaisin sotilaallisin keinoin vihollisen hallussa olevalla, kielletyllä tai poliittisesti arkaluontoisella alueella. Toiminnan päämääränä on ennen varsinaisia sotatoimia tai niiden sijasta lamaannuttaa kohdemaan poliittinen ja sotilaallinen johto, aiheuttaa sekaannusta sekä estää maan puolustusvalmiuden kohottaminen.¹¹ Näin luodaan edellytykset kohdemaan valtionjohdon halutunsuuntaisille päätöksille tai alistamiseen tarvittavien miehitysjoukkojen maahantuonnille. Yhdysvaltojen kongressin lausuman mukaiset erikoisjoukkojen tehtävät on esitetty liitteessä 1.

Yhdysvalloissa katsotaan erikoisjoukkojen palvelevan kolmea päämäärää, joiden merkitys kylmän sodan jälkeisessä maailmassa on kasvanut:

- Erikoisjoukot lisäävät päätöksentekijöiden välinevalikoimaa kriisinhallinnassa ja sotaa alemman asteisissa konflikteissa sekä terrorismin torjunnassa,
- erikoisjoukot lisäävät sotilaallisten toimien tehoa tukemalla tavanomaisia joukkoja ja

– erikoisjoukkojen erityistaidot soveltuvat myös ei-sotilaallisten operaatioiden tukemiseen.

Entisen Varsovan liiton määritelmän mukaan erikoisjoukot ovat yksiköitä, jotka on suunniteltu tiedustelemaan ja tuhoamaan tärkeitä kohteita syvällä vihollisalueella, aiheuttamaan psykologista epävarmuutta viholliselle, harhauttamaan, häiritsemään vihollisen operaatioita sekä suorittamaan sabotaasitoimintaa¹². Varsovan liiton hajoamisesta huolimatta määritelmä on pysynyt jokseenkin muuttumattomana Venäjän nykyisilläkin erikoisjoukoilla, koska käyttöperiaatteet ovat säilyneet ennallaan ja kokemus on osoittanut joukkojen soveltuvuuden määritelmän mukaisesti tehtäviin.

Vuoden 1982 alussa julkaistiin Englannissa Neuvostoliitosta länteen siirtyneen upseerin (nimimerkki Viktor Suvorov) kirjoittama kirja ”Inside Soviet Army”, jossa kuvattiin Neuvostoliiton organisaatioon kuuluvia erikoistehtäviin tarkoitettuja tavallisesti lyhenteellä ”Spetsnaz” nimitettyjä diversioprikaateja. Venäläisen sotilassanakirjan mukaan diversio tarkoittaa toimintaa, jota pienehköt osastot tai yksityiset henkilöt harjoittavat vastustajan alueella tarkoituksenaan tuhota sotilas- ja teollisuuskohteita, viestijärjestelmiä ja tietoliikenneyhteyksiä sekä vaikuttaa vastustajan puolustuskykyyn moraalisesti ja psykologisesti surmaamalla avainhenkilöitä ja tuhoamalla sotilasmateriaalia.

Vaikka eri sotilasvaltioiden erikoisjoukkojen määritelmät poikkeavat hieman toisistaan, niin tehtävät ja päämäärät ovat kuitenkin jokseenkin samanlaisia. Joukkojen kokoonpanot ovat pieniä, miehet ovat tarkkaan valittuja, koulutukseen ja erikoisoperaatioiden valmisteluihin kiinnitetään erityinen huomio ja yksiköt ovat korkean sotilasjohdon tai sisäasiainministeriön alaisia. Joukoista muodostetaan tehtävän vaatimia osastoja, joiden kokoonpano ja varustus riippuvat kohteen laadusta ja merkityksestä. Joukot voivat pukeutua kohdemaan asepukeihin, virkapukeihin, siviiliasuihin tai oman maansa asepukeihin.¹³

Erikoisjoukkojen toiminnalla on viisi luonteenomaista piirrettä, jotka erottavat ne tavanomaisista sotilaallisista operaatioista. Ne ovat toiminnan ainutkertaisuus, epäsovinnaiset menetelmät, epätavanomainen koulutus ja varustus, poliittinen arkaluonteisuus ja tiedustelutoiminnan korostunut asema. Erikoisjoukkojen rooli on kaksinainen. Toisaalta ne ovat ”sotilaan puvussa olevia diplomaatteja”, jotka pyrkivät vaikuttamaan, neuvomaan ja kouluttamaan ulkomaiden asevoimia ja väestöä sekä operoimaan yhdessä näiden kanssa. Toisaalta erikoisjoukkojen sotilas on kommando, jota voidaan käyttää erityistehtäviin kaiken asteisissa kriiseissä joukkojen nopeutta, tarkkuutta, äänettömyyttä ja huomaamattomuutta hyväksi käyttäen.

Yleisesti sotilaslähteissä todetaan, että on olemassa kolme erikoisjoukkojen perusmallia: amerikkalainen, englantilainen ja venäläinen. Useat muut valtiot ovatkin pitäneet jotakin näistä kolmesta mallista esikuvanaan muodostaessaan omia erikoisjoukkojaan.¹⁴ Liitteissä 2, 3 ja 4 on esitetty Yhdysvaltojen, Iso-Britannian ja Venäjän eräitä tärkeimpiä erikoisjoukkoja, jotka soveltuvat erikoisoperaatioihin rannikkoalueella meripuolustuksen kohteita vastaan myös Itämerellä.

Erikoisjoukkojen määrä on jatkuvasti kasvanut niiden erinomaisen käytettävyyden ansiosta. Erikoisjoukkojen toiminta liittyy kiinteästi nykyaikaisen sodan kuvaan, ja

niitä onkin käytetty lähes kaikissa viime aikoina käydyissä sodissa yhtymien komentajien johdossa suunnitellusti ja keskitetysti toiminnan päämäärien saavuttamiseksi.¹⁵ Erikoisjoukot muodostavatkin sotilasorganisaatioissa oman suljetun piirinsä, jolla on erilliset tehtävät ja jonka joukot ovat niin poliittisesti kuin sotilaallisesti selvästi muita joukkoja luotettavampia.

Valtiot, joilla on erikoisjoukkoja käytössään, ovat jo rauhan aikana sijoittaneet valmiusyksiköitä ympäri maailmaa omille intressialueilleen. Tehokkaan koulutuksen ja hyvän liikkuvuuden omaavan kaluston ansiosta voidaan näitä joukkoja käyttää kaikissa ympäristöissä ja olosuhteissa, tarvittaessa myös Itämerellä ja Suomen erityislaatuaisella rannikkoalueella.

Tehokkaan valmiuden takaamiseksi myös erikoisjoukkojen johtoportaita on sijoitettuna painopistealueille. Esimerkiksi Yhdysvaltojen Euroopan erikoisjoukkojen johtoporras sijaitsee Vaihingenissa Saksassa. Sen alaisuudessa ovat maavoimien erikoisjoukko-pataljoona Saksassa, laivaston erikoisjoukko- ja veneyksikkö Skotlannissa ja ilmavoimien erikoisjoukko-osasto (Special Tactics -laivue) Englannissa.

Uudenlaisessa sotilaspoliittisessa ympäristössä erikoisjoukoilla on kolme tärkeää haastetta. Ensimmäiseksi on varmistettava, että uusien uhkien (mukaan lukien terrorismi) luonne ja merkitys tunnistetaan. Toiseksi tarvitaan kaikkien erikoisoperaatioihin osallistuvien osapuolten välistä saumatonta yhteistoimintaa. Kolmanneksi on saatava selkeät poliittiset perusteet joukkojen käytölle taistelu- ja muihin tehtäviin ja kyettävä koordinoimaan niitä strategisella ja taktisella tasolla.

2.3 Erikoisjoukkojen toimintaperiaatteet

2.3.1 Yleistä

Erikoisjoukot on koulutettu sellaisiin erikoissodankäynnin tehtäviin, joiden toteuttaminen tavanomaisilla joukoilla on vaikeaa tai mahdotonta. Erikoisyksiköt toteuttavat strategisia ja taktisia kohteita vastaan sellaisia sotilaallisia operaatioita, jotka palvelevat maan kansallisia, sotilaallisia, poliittisia, taloudellisia tai psykologisia päämääriä.

Erikoisoperaatio on yleensä kohdemaan rajojen ulkopuolelta aloitettava, yllätykseen pyrkivä, alueellisesti rajattu isku tai sotatoimi johto- ja viestijärjestelmien lamauttamiseksi, merkittävän kohteen tuhoamiseksi tai puolustusjärjestelyiden häiritsemiseksi. Erikoisoperaatioissa ei pyritä ottamaan kohdetta tai aluetta haltuun pysyvästi, eikä hyökkääjää välttämättä edes katso ylittäneensä sodan kynnystä. Toiminnalla voidaan pyrkiä kohdemaan alistamiseen ilman varsinaisia sotatoimia, jotta johtohenkilöt saadaan painostuksen alla tekemään halutun suuntaisia päätöksiä tai pelkästään aiheutetaan pelkoa, epävarmuutta ja sekasortoa.¹⁶

Erikoisjoukot koulutetaan tiettyä aluetta ja tiettyjä tehtäviä varten. Jotta erikoisjoukko saavuttaisi sellaisen taistelukyvyyn, että sitä voidaan menestyksellisesti käyttää äärimmäisen vaikeissakin operaatioissa, on koulutuksen oltava todellisia, odotuksenmukaisia tilanteita simuloivaa, kestävyyttä vaativaa ja taktista ajattelukykyä

kehittävää. Tavoitteena koulutuksessa on iskukykyinen, erikoisvälinein varustettu yksikkö, jonka tehokkuus perustuu taistelijoiden saumattomaan yhteistyöhön, fyysiseen ja henkiseen kestävyYTEEN sekä monipuolisella harjoittelulla saavutettuun kokemukseen. Koulutukseen liittyy oleellisesti myös kohdemaan kielen ja paikallisen kulttuurin opiskelu soluttautumistehtäviä varten. Koulutussuunnitelmien perusteella erikoisjoukkojen selvinä päätehtävinä ovat tiedustelu-, häirintä- ja tuholaistehtävät.¹⁷

2.3.2 Tiedustelutehtävät

Tehtävän täyttämiseksi mahdollisimman täysipainoisesti ja omien tappioiden minimoimiseksi tiedustelulla on aina ollut merkittävä osuus erikoisoperaatioissa. Pitkällä tähtäimellä kyetään pysymään tietoisina kohdealueen asioista muutenkin kuin sotilaallisin keinoin. Ennen varsinaisen operaation käynnistymistä on kuitenkin erilaisin sotilaallisin ja elektronisin keinoin selvitettävä vastustajan ja suunnitellun toiminta-alueen sen hetkinen tilanne.¹⁸ Elektronisella ja satelliittitiedustelulla pyritään ensisijaisesti selvittämään johtamispaikkojen sijainti ja laatu, joukkojen ryhmitykset sekä viestijärjestelyt. Satelliittitiedustelussa käytetään hyväksi koko sähkömagneettista spektriä, ja erottelukyky lienee tällä hetkellä muutamia kymmeniä senttimetrejä¹⁹.

Kohteiden tiedustelussa voidaan myös käyttää hyväksi rauhan aikaisia vierailuja, työkomennuksia ja asiamiehiä. Yhtenä tietolähteenä ovat kansainvälisten sopimusten edellyttämät sotilaalliset tiedonvaihtoilmoitukset ja niiden todentamisenettelyt. Lisäksi tietoja voidaan hankkia kohteiden rakentamiseen osallistuneilta urakoitsijoilta ja työntekijöiltä. Yksityiskohtaisella tiedustelulla selvitetään kohteen tarkka rakenne, kohteella toimivan joukon organisaatio, sen johtajien henkilöllisyys sekä kohteen suojausjärjestelyt.

Alustavan tiedustelun jälkeen erikoisjoukot aloittavat tehtävän valmistelut. Toimintavaihtoehdot suunnitellaan käyttäen hyväksi jo hankittuja tiedustelutietoja, ilmakuvia, karttoja ja pienoismalleja. Vasta perusteellisten harjoitusten jälkeen aloitetaan sotilaalliset tiedustelutehtävät.²⁰

Erikoisjoukkojen suorittaman tiedustelun perusajatus on paljastumattomuus. Tiedustelu jakautuu taistelutiedusteluun ja salaisiin tiedusteluoperaatioihin. Taistelutiedustelulla pyritään ensisijaisesti kartoittamaan maihinnousualue sekä selvittämään meripuolustuksen kohteiden suojaamiseen ryhmitettyjen joukkojen tarkka ryhmitys ja toimintavalmius. Tärkeimpinä kohteina ovat valvonta-, tulenkäyttö- ja johtamisjärjestelmien laitteet, väylille tulenkäyttöön kykenevät linnakkeet, tukeutuneet alukset sekä maihinnousurannalle vaikuttamaan kykenevät joukot. Maihinnousualueen kartoittamisessa käytetään useita yksiköitä joko välittömästi ennen maihinnousua tai tarvittaessa viikkoja aikaisemmin tulevan maihinnousun suunnittelun pohjaksi. Tiedusteluun liittyy olennaisesti maihinnousualueen merkintä ja sulutteiden raivaus.²¹ Taistelutiedustelun painopiste on rannikolla hyökkääjän suunnitellulla kohdealueella, mutta erikoisjoukkoja käytetään maihinnousuoperaatioissa myös harhauttavaan toimintaan.

Taisteluiden aikana tai jo huomattavasti aikaisemmin ennen tilanteen kärjistymistä aseelliseksi selkkaukseksi - jopa rauhan aikana - tehdään salaisia tiedusteluoperaatioita

syvälle vihollisen selustaan. Sisämaassa erikoisjoukot pyrkivät tiedustelullaan selvittämään kohdemaan puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta tärkeimmät sotilaalliset ja hallinnolliset johtamispaikat, avainhenkilöt sekä joukkojen perustamispaikat. Samoin pyritään saamaan valvontaan jo rauhan aikana tiedustelulla selvitettyt tärkeimmät varuskunnat, varikot, varastot, tukikohdat, valvonta- / tutka-asetat, viestiliikenteen keskuskeskukset, liikenteen solmukohdat sekä huollon kannalta tärkeimmät laitokset. Taistelutilanteiden lähestyessä salaisten tiedusteluoperaatioiden tavoitteena on selvittää yksityiskohtaisesti ainakin seuraavia seikkoja:

- tarkat maastotiedot kohteen lähiympäristöstä sekä kohteen rakenne ja tunnistusmäärät
- vihollisen määrät, kokoonpanot ja sijainnit,
- viimeisimmat taktiset toimenpiteet ja harjoitukset,
- vihollisen aseistus, varustus, taistelukyky ja liikkuvuus,
- täydennysjärjestelyt ja niiden tehokkuus,
- johtosuhteet ja johtohenkilöiden liikkuminen,
- valmiustilat ja vartiointijärjestelyt,
- ansoittamismenetelmät sekä
- viestiliikennejärjestelyt.²²

Syvälle rannikon mantereelliselle osalle suuntautuvat partiot tiedustelevat myös maahanlaskualueita ja tarvittaessa opastavat maahanlaskujoukot kohteelle. Partiot markkasevat kohteita myös ilmavoimille, ja ne osallistuvat taistelujen alettua kaukaskantoisten aseiden maalien paikantamiseen sekä maalinosoituksiin.²³

Tiedustelutehtävät suoritetaan pääsääntöisesti öisin, ja kohteen läheisyydessä käytettävä aika riippuu tiedustelutietojen kiireellisyydestä ja halutusta tarkkuudesta. Teknologian kehittyminen on lisännyt erikoisjoukkojen toimintasäädettä, nopeutta ja riippumattomuutta säästä ja valoisuudesta. Tavoitteena on tosiaikainen tiedustelu, johon liittyy kehittyneiden sensorien sekä vaikeasti paikannettavien ja kuunneltavien viestivälineiden käyttö. Esimerkiksi Yhdysvalloilla on käytössä erikoisjoukkojen SOCRATES-järjestelmä (Special Operations Command Research, Analysis and Threat Evaluation System), joka koostuu erilaisista tietokoneista, tietokannoista, tiedusteluviesti-, kuvankäsittely- ja karttajärjestelmistä. Järjestelmästä on kehitteillä kannettava versio, jonka avulla erikoisjoukoilla on mahdollisuus lähettää ja vastaanottaa tietoja lähes tosiajassa. Jo vuosia käytössä olleita kannettavia HF-lähettimeä on myös jatkuvasti parannettu lisäämällä niihin purske- ja hyppivätaajuusjärjestelmiä paljastumattomuuden varmentamiseksi. Näillä 3-30 megahertsin lähettimillä saavutetaan jopa satojen kilometrien viestiyhteyksiä 50-500 kilometrin korkeudessa hyödynnettävien ionosfääriheijastumien avulla²⁴.

Tiedusteluryhmiä voidaan kuljettaa kohdemaahan jo ennen sotatoimien alkamista rauhanomaisen tavara- tai turistiliikenteen mukana. Liikenteen valvonnan tehostuessa ryhmät kuljetetaan kohteille yleensä pienoissukellusvenein / omavaraisin sukelluslaittein. Toiminnan paljastuminen yritetään estää siirtymällä luvallisen kauppamerenkulun alusten ”katveessa”, käyttämällä vedenalaisen valvonnan laitteita häiritseviä ja harhauttavia poijuja sekä hyödyntämällä puolustajalle epäedullisia näkyvyys- ja havainnointiolosuhteita. Pienoissukellusveneiden avulla pyritään myös

kartoittamaan kohderannikon merenkulkuolosuhteet sotilaallisten kohteiden läheisyydessä, kulku-urat painopistealueille sekä reitit tarvittaville omien alusten väistö- ja tukeutumisalueille²⁵. Oman paikan-määrittämisen helpottamiseksi asennetaan reiteille vedenalaisia navigointipoijuja. Yleisiä tietoja pienoissukellusveneistä on liitteessä 5.

Rantatiedusteluun käytetään taisteluskeltajia, jotka saapuvat kohteille 4-6 hengen sähkömoottorikäyttöisillä sukelluslaitteilla (esimerkiksi SDV-tyyppiset laitteet = Swimmer Delivery Vehicle), vesiskoottereilla tai omakohtaisilla suljetun kierron happi-/seoskaasulaitteilla. Pienoissukellusveneiden ja taisteluskeltajien toiminta liittyy sotatoimien valmisteluihin, ja pyrkimyksenä on selvittää rannikopuolustuksen merikaapeliverkoston rakenne, linnakkeilla olevien puolustuslaitteiden ja asejärjestelmien sijainnit, alusten tukeutumispaikat sekä mairinnousuun liittyvät soveliaat rantautumisalueet. Tavoitteena on myös selvittää kuuntelulaitteiden avulla, mitkä kaapeleista ovat käytössä, sekä kuunnella ja nauhoittaa viestiliikennettä. Samoin pyritään paikantamaan kohdealueen vesikuuntelukenttien sijainti ja hydrofoneja saatetaan siirtää harhautusmielessä.²⁶

Tulo toiminta-alueelle voi tapahtua myös nopeilla pinta-aluksilla, ja tällä hetkellä erikoisjoukkojen merellisen ympäristön tärkeänä kehittämiskohteena onkin keskipitkän toimintamatkan omaavat, soluttautumiseen käytettävät nopeat veneet. Mikäli siirtyminen vesitse on epäedullista, suoritetaan maahanlaskuja helikoptereilla tai hypätään liitovarjoilla korkealta ilmasta ja toimintaa jatketaan maapartioin kohteelle. Vihollistilanne ja tehtävä määräävät, millaista siirtymistapaa käytetään, ja siirtymisvaihtoehdot riippuvat käytettävästä kuljetuskalustosta.

Muiden tiedustelukeinojen ohella voidaan erilaisten peitejärjestöjen ja -toimintojen avulla hankkia hyvin yksityiskohtaista tietoa, jota voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi yllätyshyökkäystilanteessa. Peitejärjestöt voivat toimia myös mahdollisen hyökkäysjoukon etuosastona, jolloin tehtävinä voivat olla tärkeiden henkilöiden tuhoaminen, joidenkin kohteiden haltuunottaminen, hyökkäysjoukon maahantulon edistäminen ja opastaminen sekä maalisosoituslaitteiden asentaminen²⁷.

2.3.3 Häirintätehtävät

Häirinnan tarkoituksena on ylläpitää vihollisen komentopaikoissa ja muissa tärkeissä sotilaskohteissa jatkuvaa pelkoa ja epävarmuuden tunnetta, sitoa joukkoja varmistustehtäviin sekä vaikeuttaa huoltoa ja johtamista. Häirintää voidaan kohdistaa myös siviilitoimintoihin. Etenkin liikenteeseen sekä viesti- ja tiedotuspalveluun saatetaan suunnata voimakasta häirintää. Häirintätoiminta aloitetaan vasta selvän sodan uhan olosuhteissa, eli kun kohdemaahan ryhtyy tehostamaan puolustusvalmiuttaan, mutta valvonta- ja johtamisjärjestelmiin liittyvää valmiutta saatetaan testata jo aikaisemminkin²⁸. Valmiuskykyä tarkkaillaan jatkuvasti myös seuraamalla kohdemaan viestiliikennettä ja sotilaallisia harjoituksia. Häirintätehtävien suunnitteluun kytkeytyy aina tiedustelu.

Itse tehtävät perustuvat yllätykseen ja suoritusvarmuuteen. Niihin pyritään aina varaamaan runsaasti aikaa, jotta varmistettaisiin toiminnan paljastumattomuus.

Häirinnän ensisijaisia sotilaallisia kohteita ovat viestiyhteydet, taistelumateriaalin tuotanto- ja varastolaitokset, huoltokuljetukset sekä johtamisjärjestelmät.²⁹

Häirintätehtävässä toimivalla joukolla on mukanaan suhteellisen runsas varustus. Tämä johtuu siitä, että toiminta saattaa kestää kauan, siihen sisältyy mahdollisesti tiedustelutehtäviä ja kohteita saattaa ilmaantua yllättäen. Lisäksi paluureitin varmistamiseksi yksiköt ovat lähes poikkeuksetta varustautuneet harhautus- ja ansoitusvälinein. Välineiden tulee olla keveitä ja pienikokoisia, huonosti paljastuvia, tuhovoimaisia ja yhteensopivia muiden käytössä olevien laitteiden kanssa. Perusvarustuksen vaatimuksena on mahdollistaa liikkuminen hankalissakin maastoissa, suojata kehoa säätä ja vihollista vastaan sekä tukea taistelutoiminnan erityisiä tarpeita.³⁰ Koko perusvarustus pyritään ottamaan kokonaisuudessaan operaatioihin mukaan ja tarvittaessa ylimääräiset varusteet jätetään kätköihin kohdealueen läheisyyteen tehtävään liittyvän tiedustelun ajaksi. Tiedustelutulosten perusteella haetaan kätköstä lisävarusteet, joita häirinnässä tullaan tarvitsemaan.

Rannikolla eräs tärkeä erikoisjoukkojen toteuttama häirinnän muoto on miinoitustoiminta. Vihollisen miinavarastojen ja miina-alusten käyttö pyritään estämään häirintäyksiköiden avulla. Lastausalueille johtavat väylät miinoitetaan pienoissukellusvenein, taistelusukeltajien iskuilla miinoitetaan lastauslaiturit ja miinanlaskijoita vaurioitetaan alusten pohjaan asetettavilla erikoismiinoilla.

Häirintäyksiköt ovat kokoonpanoiltaan pieniä: taistelijoiden lukumäärä vaihtelee yleensä neljästä kymmeneen tehtävästä riippuen. Pääsääntöisesti ryhmät saapuvat kohdealueelle kootusti, ja täsmennetyt häirintätehtävät suoritetaan taistelijapareittain. Lähtö-/kokoontumispaikka saattaa olla jopa 50 kilometrin päässä kohteelta ja ilman täydennyksiä ryhmät kykenevät itsenäiseen toimintaan noin kahden viikon ajan.³¹

2.3.4 Tuholaistehtävät

Tuholaistoiminta ei noudata mitään kaavaa, vaan se suunnitellaan olosuhteiden ja asetettujen tavoitteiden mukaiseksi. Toiminnan päämäärä ja laajuus riippuvat siitä, käytetäänkö tuholaistoimintaa vain poliittisen painostuksen vai ratkaisuun pyrkivän erikoisoperaation tai muun sotatoimen osana. Päämäärään pyritään lamauttamalla poliittinen ja sotilaallinen johto, estämällä puolustajan suunnittelema valmiuden kohottaminen ja sotilaallisesti keskeiset toiminnot sekä aiheuttamalla yleistä turvattomuuden tunnetta.³²

Tuholaistoiminta perustuu lukuisia kertoja etukäteen harjoiteltuun yllättävään ja nopeaan tehtävän suoritukseen sekä ”jos-otaksumiin”. Otaksumien avulla pyritään harjoittelussa ottamaan huomioon kaikki vihollisen mahdolliset vastatoimenpiteet, jotta tehtävä ei keskeydy yllättäviin käänteisiin. Tavoitteena on viholliskohteen yllättävä lamaannuttaminen, jolloin voidaan hyödyntää vihollisen päätöksentekoon kuluva aika; siksi iskut suoritetaan odottamattomalta suunnalta ja viholliselle epäedullisimpaan aikaan. Tuholaistoimintaa edeltää lähes aina vartio-/turvalisuushenkilöiden eliminoiminen. Tämä edellyttää tilanteen perusteellista arviointia kohdehenkilöstön liikkeitä, valppautta, varustusta, suojausta, fyysisiä ominaisuuksia ja maaston taustatekijöitä tarkkailemalla. Iskut tapahtuvat erittäin tarkalla ajoituksella

yleensä useasta eri suunnasta, ja iskuosaston jokaiselle taistelijalle on määrätty täsmällinen tehtävä. Peruseriaatteena tehtävät jaetaan kolmeen osakokonaisuuteen: henkilöstön eliminoimiseen, räjähdyspanosten asentamiseen ja tiedustelutietojen keräämiseen. Tehtävän jälkeen iskuosasto siirtyy kokoontumispaikalle ja valmistautuu jatkoyleisyyksiin mahdollisten takaa-ajajien varalta. Esimerkki erikoisjoukon tuholais toiminnan perussuunnitelman rungosta on esitetty liitteessä 6.

Kohteen merkityksestä riippuen se valmistaudutaan yleensä tuhoamaan, mutta tilanteen vaatiessa tai salliessa se voidaan myös ottaa haltuun hyödynnettäväksi tulevassa toiminnassa vihollisen häiritsemiseen tai harhauttamiseen. Johtohenkilöiden vangitsemiset voivat myös liittyä toimintaan.

Tuholaisoperaatioiden ensisijaiset kohteet ovat:

- sotilasryhmykset ja koulutuskeskukset,
- asejärjestelmät,
- esikunnat/johtokeskukset ja avainhenkilöt,
- viestikeskukset ja valvonta-/tutka-asemat,
- sotasatamat, lentokentät, linnakkeet ja tukeutuneet alukset,
- liikenteen solmukohdat ja marssiosastot,
- huoltokuljetukset sekä
- varikot ja varastot.

Tuholais toimintaan voi liittyä myös kemiallisten ja biologisten aseiden käyttöä. Niitä pidetään käyttökelpoisina, mikäli kohde on pieni ja tarkkaan rajattu. Tällöin on mahdollista käyttää pieniä annoksia, eivätkä vaikutukset ulotu kohteen ulkopuolelle. Yksinkertaisin tapa on juomaveden myrkyttäminen. Sopivalla aineella saadaan ensimmäiset oireet esiin vasta tuntien tai jopa vuorokausien päästä, ja näin voidaan varmistua siitä, että kaikki ovat ehtineet nauttia vettä. Eräänä vaihtoehtona on käyttää kemiallista taisteluaainetta sisältäviä käsikranaatteja, joilla päästään tappavaan tai lamauttavaan vaikutukseen varsin nopeasti. Tavallisilla kyynelkaasuillakin päästään tehokkaaseen vaikutukseen sisätiloissa.³³

Iskuosastohyökkäyksessä suojatilassa oleva henkilöstö voidaan tuhota myös käsiaseilla. Käyttökelpoisimmat aseet sisätiloissa ovat konepistoolit, pistoolit ja pumppu- tai puoliautomaattihaulikat. Näiden aseiden teho on riittävä suojaliivejä käyttämättömät henkilöstöä vastaan. Rynnäkkökivääri ei sovellu kovinkaan hyvin käytettäväksi sisätiloissa liiallisen läpäisyn vuoksi. Kimmokevaara ja seinien läpäisy vaikeuttavat oleellisesti erikoisjoukon omaa toimintaa.³⁴

Viimeaikainen asetekninen kehitys on monipuolistanut vastustajan selustaan suunnattujen erikoisjoukkojen toimintamahdollisuuksia. Kohteita voidaan tuhota tai vaurioittaa räjähdysaineilla, erilaisilla miinoilla ja tehokkaan tuhovoiman omaavilla kannettavilla tuliaseilla. Uusilla tehokkailta räjähdysaineilla päästään merkittävään vaikutukseen pienikokoisillakin panoksilla; nykyään suositaan pääasiassa muoviräjähenteitä. Radiolla tai aikautettuna räjäytettävät tai erilaisiin kohteen aiheuttamiin herätteisiin reagoivat syyttimet soveltuvat erinomaisesti tuholais toiminnassa käytettävien panosten ja miinojen räjäyttämiseen. Monipuoliset pimeänäkölaitteet mahdollistavat tehokkaan tiedustelun ja valvonnan sekä aseiden käytön myös pimeällä.

Tekninen kehitys on nostanut tuholaistoiminnan erääksi tärkeäksi tavoitteeksi myös vihollisen tietokoneohjelmien ja tietokantojen tuhoamisen. Tietojärjestelmien tuhoaminen tai häirintä saattavat oleellisesti heikentää vihollisen valmiuden kohottamista ja myös varsinaisia sotatoimia.

2.4 Johtopäätökset

Erikoisjoukkojen merkitys on lisääntymässä kaiken aikaa ja useat sotilasvaltiot ovat viime vuosina sodankäynnin uudenlaisen strategisen ajattelutavan seurauksena voimakkaasti kehittäneet ja laajentaneet erikoisjoukkojen koulutusta. Samalla joukkojen vahvuuksia suhteellisesti lisätään ja valmiuksia kohotetaan siten, että yksiköt pystyvät toimimaan tarvittaessa jo rauhan ajan erikoistehtävissä. Erikoisjoukkojen suurin merkitys on mahdollisen kriisin alkuvaiheessa, jolloin niiden päätehtävänä on tiedustelu. Sodan aikana erikoisjoukkoja käytetään tiedustelutehtävien lisäksi häirintä- ja tuholaistehtäviin, harhautuksiin sekä maalinosoituksiin.

Vastustajan selustassa toimimaan tarkoitettuihin erikoisjoukkoihin valitaan vain korkeat henkiset ja fyysiset vaatimukset täyttäviä sotilaita. Joukot koulutetaan ja varustetaan toimimaan kohdemaan olosuhteissa, joten koulutuksessa korostetaan erityisesti kykyä toimia itsenäisesti. Myös kohdemaan kielen ja kulttuurin opetus kuuluu osana koulutukseen.

Teknologian kehittyminen sodankäynnin joukoissa korostaa erityisesti erikoisjoukkoja. Häivetekniikka kuljetusvälineissä ja aseissa, reaaliaikaiset tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmät, ohjelmistoihin vaikuttavat virukset, psykologinen sodankäynti joukkotiedotusvälineiden avulla, uudet kemialliset, biologiset ja ei-tappavat aseet tai täsmäaseet ja niiden maalinosoitus antavat pienille, ammattimaisille erikoisjoukoille aivan uusia mahdollisuuksia.

Henkilökohtaiset varusteet mahdollistavat erikoisjoukkojen toiminnan kaikissa näkyvyysoloissa kaikkina vuodenaikoina. Kevyillä, kannettavilla vastaanottimilla ja häirintälähettimillä voidaan seurata ja häiritä tutkasignaaleja ja radioliikennettä; tiedustelua suoritetaan kohdealueella kaikissa valmiustiloissa, ja tuholaistoiminta korostuu erityisesti, kun maalina eivät ole vastustajan sotavoima yleisesti, vaan keskeiset järjestelmät, pistemaalit asevoimien ja siviiliyhteiskunnan infrastruktuurissa ja johtamistoiminnassa.

Hyvin koulutettuina ja varustettuina sekä nopeasti siirrettävinä joukkoina erikoisjoukot soveltuvat käytettäväksi kaikentyypisinä valmiusjoukkoina erikoisoperaatioihin lähes kaikissa olosuhteissa. Toimintaperiaatteet eivät ole vakioituja, vaan ne täsmennetään yksityiskohtaisesti kutakin tehtävää ja kohdetta varten erikseen. Tehokkaan suunnittelun ja harjoittelun avulla erikoisjoukkoja voidaan käyttää niin rauhan kuin täysimittaisen sodankin aikana.

3 MERIPUOLUSTUKSELLEMME AIHEUTUVA UHKAKUVA

3.1 Yleistä

Meripuolustus käsittää valtakunnan aluevesien valvonnan ja tiedustelun, alueloukkausten ja hyökkäysten torjunnan meri- ja rannikkoalueella sekä valtakunnalle tärkeiden meriyhteyksien suojaamisen. Meripuolustuksen runkona ovat merivoimat ja rannikkotykistörunkoiset rannikkojoukot, joita maavoimien muut aselajit ja ilmavoimat tukevat.³⁵ Meripuolustuksemme laajan kentän merkittävimmät komponentit muodostuvat valvonta- ja johtamispaikoista, asejärjestelmistä, kiinteistä ja liikkuvista rannikkotykistöyksiköistä, laivaston tukikohdista, liikkuvista aluksista sekä huolto- ja varastolaitoksista. Näiden kohteiden tärkeys ja niiden suojaamisjärjestelyt määrittävät suurelta osin sen uhkakuvan, joka meripuolustuksellemme aiheutuu erikoisjoukkojen toiminnan osalta. Erikoisjoukkojen käyttö tulee korostetusti esille sodan uhan aikana, ja tällöin valmiutemme kohottamisen ollessa kesken, on toimintamme haavoittuvimmillaan. Vihollisen erikoisoperaatiot voivat silloin ratkaisevasti hidastaa ja häiritä puolustusvalmiutemme tehostamista.

Erikoisjoukkojen tiedustelutoiminta on jatkuvaa jo rauhan aikana, ja tiedustelussa käytetään sekä laillisia että laittomia keinoja. Illegaalien eli valehenkilöiden käyttö on edelleen runsasta, koska toiminta on tuottanut tuloksia jo vuosikymmeniä³⁶. Kiristyneen kansainvälisen tilanteen aikana puolustusvalmius ja sen kohottamistoimet ovat erityisen huomion kohteena. Erikoisjoukot saattavat järjestää valvonta- ja johtamisjärjestelmien selvittämiseksi tarkoituksellisia välikohtauksia ja alueloukkauksia. Myös koordinoituja tunkeutumisia puolustusvoimien kohteisiin toteutetaan todennäköisesti jo valmiuden kohottamisen alkaessa. Ensisijaisina kohteina tulisivat tällöin olemaan varikot, varastoalueet, tutka-asetat ja varuskunnat.

3.2 Uhanalaisimmat kohteet

Meripuolustuksen viesti- ja valvontajärjestelmät, jotka perustuvat suurelta osin vedenalaisiin merikaapeliyhteyksiin, erikoisesti kuparikaapeliyhteyksiin, ovat aktivoituina säteileviä ja helposti kuunneltavissa. Sen sijaan valokuitukaapelista on viestiliikenteen selvittäminen veden alla lähes mahdotonta. Viestikaapeliverkot ja vesikuuntelukentät ovat pienoissukellusveneiden ja taistelusukeltajien ulottuvilla, eikä niitä kyetä missään valmiustilassa täysin suojaamaan. Viestikeskukset, johtokeskukset ja alueelliseen tulenkäyttöön liittyvät johtopaikat ovat erikoisjoukkojen häirintä- ja tuholaisoperaatioiden tärkeimpiä kohteita. Johtamisjärjestelmiin kohdistuvaan tuhoalaistoimintaan liittyy oleellisesti avainhenkilöiden eliminoiminen sekä valvontaan ja maalinsoituksiin käytettävien tutkien tuhoaminen tai häirintä.

Pääosa rannikkotykistön linnakkeista sijaitsee ulko- tai välisaaristossa. Kaikki linnakkeet ovat merimaastollisesti lähestyttävissä pienoissukellusveinein tai moottoroiduin sukelluslaittein. Pienoissukellusveneillä voidaan harjoitella ja valmistella erikoisoperaatioita hyvin pienellä paljastumisriskillä, mikäli kohdealueen vedenalaista valvontaa ei ole tehokkaasti järjestetty. Erikoistehtäviin suunniteltuja

pieniä sukellusveneitä voidaan käyttää myös merenkullisesti vaikeissa saaristo-oloissa ja jopa satamien tuntumassa. Kantalinnoitetut johtotilat ja tykkiasemat eivät estä erikoisjoukkojen tuholaistoimintaa, koska tehtävässä käytettävä kalusto ja materiaali on aikaisemman tiedustelun perusteella suunniteltu kohteen suojajärjestelyt huomioon ottaen. Haavoittuvimmat kohteet linnakkeilla ovat ilmatorjuntatykit, tutka- ja radioantennit, viestikaaapelit, varastot sekä laiturit.

Laivastoasemat, varikot ja miinavarastot tiedustellaan erikoisjoukkojen toimesta jo rauhan aikana. Toiminnalla pyritään selvittämään väylä- ja laituriosuhteet sekä varastointi- ja suojaamisjärjestelyt. Iskuosastomainen tuholaishyökkäys laivasto-aseisiin ja miinavarastoihin ennen alusten hajauttamista ja valmiuden kohottamistoimenpiteitä lamaanuttaisi meripuolustuksen toimintakykyä ratkaisevasti. Laivastoasemien laajuus ja varikkojen/varastojen eristyneisyys helpottavat erikoisjoukkojen toimintaa rauhan aikana. Sodan aikana erikoisjoukkojen liikkuminen tukikohdissa vaikeutuu huomattavasti vartiointijärjestelyiden tehostuessa ja tällöin joudutaan erikoisoperaatioissa käyttämään suurempia iskuosastoja tai kohteeseen pyritään vaikuttamaan vartiointin ulkopuolelta.

Eräitä tärkeimpiä meripuolustuksen kohteita ovat varikot ja varastot, joihin kohdistuva uhka korostuu erityisesti siellä olevien suurien taisteluväline-materiaalivarastojen vuoksi. Näihin kohdennetaan todennäköisesti jo rauhan aikana satelliitti- ja lentokuvauksin strategista tiedustelua, jolla pyritään selvittämään alueella tapahtuvia muutoksia. Tietoja täydennetään maitse ja meritse tapahtuvalla tiedustelulla, jolla tarkennetaan erityisesti kohteiden vartiointi- ja valvontajärjestelyjä sekä avainhenkilöstön liikkeitä. Sodan uhan ollessa ilmeinen varikko-/varastoalueille soluttautuvien erikoisjoukkojen todennäköisimpiä tehtäviä ovat:

- johtamis- ja valvontajärjestelmien häirintä tai tuhoaminen,
- avainhenkilöstön tarkkailu tai eliminointi,
- maanpäällisten varastojen tuhoaminen,
- maalinsoituslaitteiden asentaminen luolavarastojen suuaukkojen läheisyyteen,
- laitureiden panostaminen sekä
- materiaalin hajauttamiseen käytettävän tiestön suluttamisen valmistelut.

Merivoimien tukeutumisalueiden etäisyys avomerestä jää Suomenlahdella pakostakin lyhyeksi kapean saaristovyöhykkeen johdosta. Pienoissukellusveneet ja taistelusukeltajat voivat toimia kaikissa valmiusasteissa tukeutumisalueilla olevia aluksia vastaan. Saaristomeren tukeutumisalueilla toiminta edellyttää vesialueen ja tukeutumisjärjestelyiden tarkkaa tiedustelua ja operaation huolellista valmistelua. Suojapaikat on luokiteltu alusluokittain, ja erikoisjoukkojen tärkeimpinä kohteina lienevät ohjusalusten tukeutumispaikat.

Kulussa olevista aluksista tärkeimpiä erikoisjoukkojen kohteita ovat miina-alukset, ja niihin pyritään vaikuttamaan pienoissukellusveneistä laukaistavin torpedoin, väyläkapeikkoihin tai lastausalueille asetuihin miinoihin sekä suora-ammunta-asein sisäsaaristossa. Erikoisjoukkojen kalusto ja koulutus mahdollistavat kaikkien kulussa olevien alusten elektronisen häirinnän ja harhauttamisen.

Yhtenä vaikeimpana kohteena erikoisjoukkojen toiminnan kannalta on pidettävä liikkuvia rannikkotyökystöyksiköitä. Meritorjuntaohjuspattereiden maastoliikkuvuus,

nopea ampumatoiminta ja suojapaikkojen vaihdot aiheuttavat sen, että vihollisen on erittäin vaikea ennakoida tulevaa taistelutoimintaa. Tämä edellyttää kuitenkin sen, että ampumapaikkoja on valmisteltu riittävästi ja niiden sijainteja ei ole paljastettu rauhan ajan harjoituksissa. Paikantamisvaikeuksista huolimatta voidaan kuitenkin todeta, että erikoisjoukkojen toiminta painottuu sodan uhan aikana juuri liikkuviin torjunta-asejärjestelmiin, koska niiden merkitys kohdemaan puolustuksen kannalta on ratkaiseva.

Johtamistoiminnan vaikeuttamisen kannalta erikoisjoukkojen ensisijaisia kiinteitä meripuolustuksen kohteita ovat merivoimien joukko-osastojen esikunnat, laivastojen operaatiokeskukset sekä perustettavien rannikkoyhtymien esikunnat ja rannikkotyöstöyksiköiden tilannekeskukset. Kantalinnokitetut suojatilat on suunniteltu kestämaan suurienkin aseiden vaikutukset, mutta suojauskeinot ovat rajalliset erikoisjoukkojen häikäilemätöntä toimintaa vastaan.

3.3 Olosuhteiden vaikutus erikoisjoukkojen toimintaan

3.3.1 Merimaasto

Suomen merenrannikot ovat suureksi osaksi varsin mutkaiset, ja rantaviivan pituus on yleiskartalta mitattuna noin 4600 kilometriä. Niemet ja merenlahdet ovat kuitenkin pienehköjä. Suomelle luonteenomainen rannikkotyyppi on saaristorannikko: yli 3000:n neliömetrin suuruisia saaria on noin 28 000. Selväpiirteisintä se on lounaisrannikolla, missä rikkonainen manner vaihtuu ilman selvää rajaa sokkeloiseksi Turun saaristoksi, jonka jatkeena on Kihdin ja Teilin selkien erottama Ahvenanmaa.³⁷

Koska rannikkomme on maantieteellisesti varsin rikkonainen, on tällaiselle alueelle helppo soluttautua ja pysyä siellä paljastumattomana. Suuret saariryhmät muodostavat alueellisia kokonaisuuksia, jotka tarjoavat erikoisjoukoille toiminta- ja tukeutumismahdollisuuksia (yli 15 neliökilometrin saariakin on jo 49 Suomen merialueella³⁸). Toisaalta eri kuljetusvälinein siirrettävien erikoisjoukkojen tuonti rannikkoalueellemme vaatii tarkkaa, tiedustelulla hankittua ympäristöntuntemusta ja selkeää reittisuunnittelua. Paikoitellen saaristovyöemme on kuitenkin niin kapea, että mereltä voidaan pinnan alla suunnistaa esteittä suoraan mantereelle. Tällaisia selkeitä alueita on esimerkiksi Helsingin sekä Hankoniemen edustoilla. Näitä alueita onkin tarkasteltava eräinä todennäköisimpinä vihollisen maihinnousuoperaatioiden kohteina ja samalla myös erikoisjoukkojen tärkeimpinä toiminta-alueina.

Syvyudet aluevesillämme vaihtelevat suuresti, ja paikalliset syvyyserot voivat olla jopa 50-70 metriä. Yleisimmät syvyysarvot ovat 20-50 metriä. Lähes koko Suomenlahden alueella sisäisille aluevesille johtaa useita syviä uria, jotka keskittyvät usein meriväylille ja samalla myös rannikkolinnakkeiden alueille. Näitä uria hyödyntäen voivat erikoisjoukkojen pienoissukellusveneet tunkeutua varsin lähelle meripuolustuksemme tärkeitä kohteita.

Saaristomeri on erittäin karikkoinen ja matala merialue. Suurimmat syvyudet ovat hieman yli 100 metriä, mutta keskisyvyys on vain 23 metriä. Kalliomuodostumien

välisistä syvänteistä on melko mahdotonta havaita sukellusveneitä, ja näin ollen syvänteet soveltuvat erittäin hyvin niiden tukeutumisalueiksi.

Syvyysolosuhteiltaan rannikkomme puoltaa pienoissukellusveneiden käyttöä tavanomaisiin sukellusveneisiin verrattuna. Pienoissukellusveneiden pieni koko, ketteryys ja hyvä toimintakyky matalissakin vesistöissä mahdollistavat operaatiot sekä Suomenlahden että Saaristomeren alueella.

Rannikkomme muodoista on etua myös sukelluslaitteiden ja taistelusukeltajien toiminnalle. Saarista, pintakareista ja matalikoista on apua suunnistuksessa sukelluslaitteilla liikuttaessa. Samoin vuoroveden ja voimakkaiden virtausten puuttuminen on etu niille vedenalaisille liikkujille, jotka joutuvat suunnistamaan pelkästään merkinnäpidolla.

Eräs suurimmista haitoista erikoisjoukkojen vedenalaiselle toiminnalle rannikkolamme on näkyvyysolosuhteet. Vesien sameus haittaa havainnointia ja estää näkemästä pitkälle kulkusuuntaan liikuttaessa sukelluslaitteilla. Siksi teknisten navigointilaitteiden ja tarkkojen siirtymissuunnitelmien merkitys korostuu toimittaessa saaristossamme. Erikoisjoukkojen nykyisillä omavaraisilla suljetun kierron sukelluslaitteilla (happi-/seoskaasulaitteet) kyetään noin neljän tunnin yhtäjaksoisiin sukelluksiin, mikä meidän rannikkovesien näkyvyysolosuhteissa tarkoittaa maksimissaan neljän kilometrin siirtymismatkoja.

Kokonaisuudessaan erikoisjoukkojen toiminta merimaastossamme edellyttää runsaasti kokemusta ja valmisteluja. Harjoittelematta ei meidän saaristo-olosuhteissa ole erikoisjoukkojenkaan kovin helppo operoida, ja vastaavanlaisia harjoittelumaastoja on maailmassa varsin vähän.

3.3.2 Säätelijät

Vuodenaikojen vaihtelut vaikuttavat erikoisjoukkojen toiminnan todennäköisyyteen rannikkoalueella. Erityisesti meriveden lämpötilat, myrskyisät tuulet ja valoisaat yöt on otettava huomioon erikoisoperaatioita suunniteltaessa. Otollisinta aikaa erikoisjoukkojen toiminnalle on heinäkuusta lokakuuhun, jolloin merivesi on vielä kohtuullisen lämmintä, syysmyrskyt eivät ole vielä yleistyneet ja yöt ovat alkaneet pimetä.

Näkyvyys merialueellamme on kesäkautena yleisesti yli 10 kilometriä. Syysaikaan sumu ja usva heikentävät satunnaisesti näkyvyyttä 5-10 vuorokautta kuukaudessa, jolloin tuuli- ja aallokko-olosuhteet ovat kuitenkin yleensä verrattain hyvät.³⁹

Suomen rannikolla ovat lounaistuulet selvästi vallitsevia. Tuulien merkitys korostuu erikoisjoukkojen kuljetusalusten merenkulussa sekä laskuvarjopudotuksissa. Hyvissä ilmvirtaus- ja tuuliolosuhteissa kyetään jopa 30-40 kilometrin liitovarjosiirtymisiin. Lisäksi tuuliset säät pienentävät paljastumisen vaaraa äänien perusteella.

Rannikkomme jäätyminen rajoittaa erikoisjoukkojen sukellustoimintaa Helsingin alueella keskimäärin neljän kuukauden ajan vuodessa. Jopa Ahvenanmaalla voi liikkuminen vaikeutua jään vuoksi kolmen kuukauden ajaksi. Jääpeitteen muodostuminen Merenmittauslaitoksen mittauksiin perustuen on esitetty taulukossa 1⁴⁰.

Taulukko 1: Jääpeitteen muodostuminen Helsinki-Maarianhamina välisellä alueella.

AIKA	TODENNÄKÖISYYS		
	HELSINKI	HANKO	H-HAMINA
1.12	0.05	0	0
1.1	0.5	0.25	0.1
1.2	0.9	0.75	0.5
1.3	0.9	0.9	0.75
1.4	0.9	0.75	0.5
1.5	0.25	0.25	0.1

Keskimääräisen jäätalven aikana kiintojää kattaa tammi-helmikuun vaihteessa aluevetemme. Kiintojään reuna kulkee Utöstä Märketiin sisäisten aluevesien ulkoreunaa myötäillen. Selkämeren alueella aluevetemme jäätyvät tammikuun puolessa välissä, Merenkurkussa joulukuun lopussa ja Perämerellä joulukuun alussa. Jään keskimääräinen vahvuus aluevesillämme on Suomenlahdella 30-50 senttimetriä, Saaristomeren-Ahvenanmeren alueella 20-30 senttimetriä, Selkämerellä 30-40 senttimetriä ja Merenkurkusta Perämerelle 40-70 senttimetriä.⁴¹

Pienoissukellusveneiden ja taisteluskeltajien käyttö ankarissa talviolosuhteissa on lähes mahdotonta, mutta muihin erikoisjoukkojen toimintoihin ei talvella juurikaan ole käytännön merkitystä niiden erilaisiin olosuhteisiin räätälöidyn varustuksen ansiosta. Käytännössä talvi jopa helpottaa liikkumista jääpeitteisessä saaristossa, ja pimeys on pääasiassa eduksi erikoisjoukoille tiedustelu- ja häirintätehtävissä. Pitempiaikaiset erikoistehtävät pyritään kuitenkin toteuttamaan loppukesän ja syksyn aikana, jolloin kyetään maksimoimaan toiminta-ajat ja salattavuuskeinot.

3.4 Erikoisjoukkojen uhan ajalliset näkökohdat

Jo rauhan aikana kohdistuu puolustusvoimiimme runsaasti tiedustelua. Sitä toteutetaan tähystämällä, asiamiesten/peiteroolien avulla, valokuvaamalla, lentotiedusteluna ja elektronisin välinein. Uhanalaisimpia kohteita ovat esikunnat, viestikeskukset, operatiiviset johtamispaikat, tutka-asemat, varikot ja varastoalueet sekä tutkimus- ja koelaitokset. Näistä kohteista pyritään hankkimaan salaisia asiakirjoja ja tietoja vakoilemalla tai soluttautumalla. Tähystämällä ja kuvaamalla paikannetaan kohteet ja hankitaan tietoja toiminnasta, kohteella olevasta materiaalista ja kalustosta. Elektronisen tiedustelun avulla selvitetään tutkien ja viestivälineiden toiminta sekä seurataan viestiliikennettä. Esikuntien toiminnan seuraaminen ja tietokoneiden sisältämien tietojen varastaminen elektronisin välinein on myös mahdollista. Rauhan ajan tiedustelussa pyritään myös kouluttamaan erikoisyksiköiden

henkilöstöä toimimaan rannikkoalueemme olosuhteissa, perehdyttämään se mahdollisiin toiminta-alueisiin sekä kokeilemaan kaluston toimivuutta oloissamme. Tehostetussa valmiudessa erikoisjoukkojen tiedustelu aktivoituu, jotta kohdemaan joukkojen perustamiseen ja keskittämiseen liittyvät tiedot saataisiin selville.

Erikoisjoukkojen häirintä- ja tuholais toimintaa harjoitettaneen merkittävästi vasta selvän sodan uhkan aikana. Toiminnan tarkoituksena on tuhota meripuolustukselle tärkeät kohteet jo ennen varsinaisia sotatoimia. Operaatioihin liittyy painopistesuunnan taktinen tiedustelu ja mahdollisesti maihinnousuihin liittyvien kohdealueiden kartoitus sekä esteiden ja miinojen raivaus. Esikunnissa ja eri asteisissa johtamispaikoissa erikoisjoukot pyrkivät lamaannuttamaan kohteessa toimivan henkilöstön. Merikaapeliverkostot, rannikkotutkat ja radioasemat valmistaudutaan tuhoamaan painopistesuunnassa ja viestiliikennettä pyritään aktiivisesti häiritsemään. Tuholaisiskut kohteille pyritään ajoittamaan puolustajalle epäedullisimpaan aikaan ja ne liittyvät aina laajempiin operaatiokokonaisuuksiin. Tehtävät pyritään suorittamaan ennen kuin kohteiden valmiutta on kohotettu suojaamistoimenpiteiden osalta niin korkealle, että se oleellisesti vaikeuttaisi erikoisjoukkojen toimintaa. Sodan uhkan aikana painottuvat erikoisjoukkojen iskut erityisesti miinavarastoja ja miinanlaskijoita kohtaan, koska maihinnousun torjunnassa miinoitteita pidetään yhtenä puolustajan pääkomponenttina. Myös liikkuvat ohjusyksiköt pyritään lamauttamaan, koska niitä pidetään iskukykyisimpinä torjunta-asejärjestelminä yllätyshyökkäyksiä vastaan.

Sodan aikana erikoisjoukkojen päätehtävät liittyvät maihinnousujen valmisteluun. Yllätyksenomaisissa maihinnousuhyökkäyksissä keskitetään koko merellisten erikoisjoukkojen kapasiteetti maihinnousualueen tiedusteluun ja raivaukseen sekä kohdemaan meripuolustuksen lamauttamiseen. Erikoisosastot paikallistavat johtamispaikkoja ja asentavat sensoreita, elektronisia häirintälaitteita sekä maalinosoituslaitteita⁴². Taisteluskeltajia käytetään myös maihinnousuhyökkäyksiin liittyviin harhautusoperaatioihin.

Sisäsaaristossa erikoisjoukot tiedustelevat puolustajan iskukykyisten alusten tukeutumialueet, ja siellä olevat alukset ja huoltoasemat pyritään tuhoamaan ennen maihinnoususotatoimia. Kohteet tuhotaan suojaamisjärjestelyistä riippuen joko vedenalaisin iskuin räjäytyspanoksilla/erikoismiinoilla tai ranta-alueelta taisteluskeltajien erikoisasein suora-ammunnalla. Aluksia voidaan tuhota myös ilmasta täsmäasein, jolloin erikoisjoukkoja käytetään maalinosoitukseen.

Puolustajan kannalta erikoisjoukot muodostavat oleellisen uhkan kaikissa valmiustiloissa. Ajallisesti toiminta painottuu kuitenkin sodan uhkan aikaan, jolloin valmiuden kohottaminen on puolustajan osalta kesken. Sodan aikana erikoisjoukkojen toiminta liittyy laajoihin operaatioihin; näissä iskuosastot toteuttavat niitä koulutuksensa mukaisia erikoistehtäviä, joihin tavanomaisia taistelijoita ei voida käyttää.

3.5 Johtopäätökset

Erikoisjoukkojen toimintamahdollisuudet meripuolustuksemme kohteita vastaan ovat varsin moninaiset, ja niiden aiheuttama uhka on otettava huomioon kaikissa

valmiustiloissa. On kuitenkin todettava, että aktiivipalveluksessa jatkuvaa erikoiskoulutusta saavien yksiköiden määrä on hyvin rajallinen. Niitä käytetäänkin vain painopistesuunnissa olevia tärkeimpiä kohteita vastaan.

Suomen rannikon erikoislaatuisuuden vuoksi erikoisoperaatiot vaativat erittäin tarkkaa tiedustelua. Erityisesti tiedustelu aktivoituu sodan aikana, jolloin erikoisjoukot pyrkivät hankkimaan tietoja meripuolustuksen kohteiden suojaamiseen ryhmitettävistä joukoista ja niiden toimintamahdollisuuksista sekä puolustusvalmiuden kehittymisestä.

Kesällä ja syksyllä erikoisjoukot kykenevät toimimaan tehokkaasti rannikollamme, mutta kovissa talviolosuhteissa toiminta vaikeutuu ja rajoittuu tuntuvasti. Pienoissukellusveneiden ja taistelusukeltajien käyttö jääpeitteisessä saaristossa on lähes mahdotonta. Pimeys ei rajoita erikoisjoukkojen toimintaa, vaan pääsääntöisesti operaatiot suoritetaan nimenomaan huonoissa näkyvyysolosuhteissa paljastumattomuuden vuoksi.

Häirintä- ja tuholais toiminta tehostuu ennen varsinaisten sotatoimien alkamista. Erikoisjoukoilla pyritään lamauttamaan meripuolustuksemme suorituskyky sabotaasin omaisin iskuin rannikkolinnakkeille, laivastoasemille, johto- ja viestikeskuksiin sekä tukeutumis- ja huoltoalueille. Avainhenkilöiden tarkkailu, kaappaukset tai eliminoimiset liittyvät osana tuholais toimintaan. Tarkoituksena on aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja sekasortoa taistelujoukkojemme ja siviiliväestön keskuudessa.

4. YHDISTELMÄ

Yleinen sodan kuva on muuttumassa perinteisten mallien saadessa rinnalleen monivaihteisia ja eri kriisien piirteitä sisältäviä konflikteja. Nopeasti puhkeavan suursodan uhka on pienentymässä, mutta väkivaltaisuuksia sisältävät eskaloitumisherkät kriisit ovat yhä todennäköisempiä.

Useat valtiot ovat oivaltaneet tehokkaasti koulutettujen erikoisjoukkojen käyttömahdollisuudet, ja uuden strategisen ajattelutavan mukaisesti ne ovat kiinnittäneet yhä enemmän huomiota korkeassa valmiudessa olevien erikoisyksiköiden kehittämiseen. Erikoisjoukot soveltuvat erinomaisesti niin itsenäisiin erityistehtäviin kuin toimimaan alistettuina laajempien taisteluoperaatioiden valmistelu- ja tukitehtävissä. Erikoisjoukkojen tehokkuus perustuu pitkäaikaiseen ja vaihtelevaan koulutukseen sekä korkeaan aseteknologiaan. Erikoisjoukkojen käyttö on joustavaa, ja niiden merkitys korostuu mahdollisten kriisien alkuvaiheessa. Sodan aikana kyseisiä joukkoja käytetään operatiiviseen ja taktiseen tiedusteluun, häirintä- ja tuholais toimintaan, maalinosoituksiin, maahanlasku- ja maihinnousualueiden valmisteluihin sekä harhautuksiin.

Erikoisoperaatiot perustuvat ainutlaatuisiin mahdollisuuksiin, joita valtio-/sotilasjohto voi käyttää itsenäisesti tai yhdessä muiden laajempien voimakeinojen kanssa saavuttaakseen valikoidut tavoitteet. Erikoisoperaatioiden yhteisiä piirteitä ovat pyrkimys yllätykseen, toimintojen poikkeuksellinen röyhkeys sekä suoritusten perusteellinen valmistelu ja harjoittelu etukäteen.

Suomen meripuolustuksen kannalta tarkasteltuna on erikoisjoukkojen toiminta

otettava huomioon kaikissa valmiustiloissa. Rannikkomme on maantieteellisesti rikkonainen, alueen valvonta on vaikeaa ja rannikkoalueet vaativat runsaasti kiinteää ja liikkuvaa valvontakapasiteettia. Tällaiselle alueelle on helppo soluttautua ja pysyä paljastumattomana. Kun toisaalta tiedetään erikoisjoukkojen toiminnan kohdistuvan niiden rajallisen määrän vuoksi vain meripuolustuksen painopistealueille, on uhanalaiset kohteet suhteellisen helppo määrittää. Todennäköisimpiä kohteita ovat merivoimien operaatiokeskukset, rannikkoalueiden esikunnat, liikkuvat asejärjestelmät, laivasto- ja huoltoasemat sekä varikot ja varastoalueet.

Ajallisesti erikoisjoukkojen toiminta painottuu sodan uhkan aikaan, jolloin valmiuden kohottaminen on puolustajan osalta todennäköisesti vielä kesken. Puolustusjärjestelyihimme kohdistuvaa tiedustelua suoritetaan jo rauhan aikana asiamiesten/peiteroolien avulla, lento- ja satelliittikuvauksella sekä elektronisilla välineillä, mutta erikoisoperaatioiden painopiste kohdentuu ajallisesti valmiuden kohottamisvaiheeseen.

Vuodenaajoilla ei juurikaan ole merkitystä erikoisjoukkojen käyttömahdollisuuksiin, mutta ankarissa talviolosuhteissa vedenalainen toiminta kuitenkin rajoittuu oleellisesti. Pimeys ei rajoita erikoisjoukkojen toimintaa, vaan käytännössä se on eduksi erikoisvälinein varustetuille tiedustelu-/tuholaisyksiköille.

Erikoiskoulutettujen yksiköiden operatiiviset ja taktiset käyttöperiaatteet ovat periaatteessa varsin samankaltaisia kaikissa maissa, jotka ylläpitävät kyseisiä joukkoja. Meripuolustuksemme kannalta torjuntatoimenpiteisiin onkin varauduttava kaikissa puolustus suunnittelun vaiheissa ja vaihtoehtoissa.

Menestykselliseen torjuntatoimintaan pystyvien yksiköiden luominen vasta sodan aikana on ylivoimaisen vaikeaa, ellei asiaan ole jo rauhan aikana huolellisesti varauduttu. Erikoisjoukkojen torjunnan koulutuksen on kaikilla tasoilla perustuttava siihen todenmukaiseen ja arvioitavissa olevaan uhkakuvaan, jonka erikoisjoukot saattavat puolustusvoimiemme toiminnalle kulloisessakin tilanteessa muodostaa. Erikoisjoukkojen torjunnan koulutus on sisällytettävä ainakin välillisesti puolustusvoimien koko henkilöstön koulutukseen ja turvallisuutta koskevaa asennekasvatusta on annettava kaikille palveluksessa oleville henkilöille. Kaikkien henkilöryhmien asenteet on koulutuksella saatava sellaisiksi, että erikoisjoukkojen toiminnan luonne tiedostetaan ja osataan ottaa huomioon oikealla tavalla kussakin tehtävässä ja tilanteessa.

Myös torjuntajoukkojen kaluston suunnittelu ja hankinnat on aloitettava jo rauhan aikana, sillä erikoiskoulutettujen miesten ohella toiminnan onnistuminen riippuu oleellisesti käytössä olevista kuljetus- ja taisteluvälineistä sekä monista tarvittavista erikoislaitteista. Torjuntajoukkojen varustus ja kokoonpano on suunniteltava tehtävän ja puolustettavan kohteen mukaiseksi. Joukkojen on kyettävä toimimaan kaikissa näkyvyysolosuhteissa ja niiden ryhmitystä on voitava joustavasti muuttaa vastustajan tiedustelun harhauttamiseksi.

Suunnitelmalliset aktiiviset ja passiiviset torjuntamenetelmät sekä erikoisjoukkojen uhkan tiedostaminen asennekasvatuksen avulla luovat puolustusjärjestelmäämme perustan, joka vaikeuttaa erikoisjoukkojen toimintaa tehokkaasti kaikissa valmiustiloissa.

VIITTEET

- ¹ Rod Paschall: LIC 2010, Special Operations & Unconventional Warfare in the next century (New York 1990), s. 17.
 Low Intensity Conflict, LIC= Vähäistä sotilaallista voimaa vaativa välikohtaus, kuten sotilasavustus-operaatio, rajavälikohtaus, terrorismi, sabotaasit, panttivankien ottaminen ja vapauttaminen, rajoitetuin tavoittein toteutetut sotatoimet, sisäisen turvallisuuden ja vakauttamisen operaatiot, kumoukselliset ja vastavallankumoukselliset toiminnot sekä rajoitetut tavanomaiset sotatoimet.
 LIC 2010 (New York 1990), s. 7-8.
- Matalan tason konflikti on rajoitettu poliittis-sotilaallinen kamppailu poliittisten, sosiaalisten, taloudellisten tai psykologisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Se on usein pitkälinen ja käsittää toimintoja diplomaattisesta, taloudellisesta ja psykologis-sosiaalisesta painostuksesta terrorismiin sekä kapinan lietsomiseen. Matalan tason konflikti on yleensä rajoittunut tietylle maantieteelliselle alueelle ja sille on usein luonteenomaista aseistukselle, taktiikalle ja väkivallan tasolle asetetut rajoitukset.
- Nordberg, Erkki: Kriisi. Pienet valtiot kansainvälisissä ja ulkopoliittisissa kriiseissä. Kustannus Oy Suomen Mies, Helsinki 1990, s. 28.
- ² Roger Beament: Military Elites (Indianapolis, New York 1974), s. 56.
- ³ Sama, s. 8, 45, 52.
- ⁴ Strawson, John: A history of the SAS Regiment. Secker and Warburg (Lontoo 1984), s. 154.
- ⁵ Elite against all odds (Vuosikerta 1985), s. 30-32.
- ⁶ Suvorov, Viktor: Spetsnaz (Lontoo 1987), s. 12.
- ⁷ Sama, s. 13.
- ⁸ Sama, s. 19.
- ⁹ PE op-os:n kertomus 2/Dac/2.1.1995, s. 1. OOTW- seminaari ja näyttely Washington DC:ssa joulukuussa 1994.
- ¹⁰ Sama, s. 2. Kertomuksen mukaan OOTW:n osatekijöitä USA:n doktriinissa ovat toimintavalmiit joukot, kaikkialle ulottuva johtamisjärjestelmä ja ilmakuljetuskyky. Tulevaisuuden kehityskohteina OOTW- tehtäviä koskien nähtiin erityisesti:
- paikantamis- ja viestijärjestelmät,
  - uloonjäämistekniikka,
  - aseet ja henkilökohtainen suojarustus,
  - miinanraivaus ja vastatarkka-ampujatekniikka,
  - aseiden etsintäteknikka,
  - ei tappavat aseet ja
  - alueiden valvontateknikka.
- ¹¹ Paschall (1990), s. 8.
- ¹² Macmillan: Great Soviet Encyclopedia, Vol 24. Collier Macmillan Publishers (Lontoo 1980), s. 389.
- ¹³ William H. Burgess III: Inside Spetsnaz, Soviet Special Operations, A Critical Analysis (Novato, USA 1990), s. 257-259.
- ¹⁴ Paschall (1990), s. 10.
- ¹⁵ Halonen, Kyösti: Sotilaisaikakauslehti 2/1993, katsaukset, s. 137-143.
- ¹⁶ John M. Collins: Green Berets, Seals and Spetsnaz, U.S. and Soviet Special Military Operations (VA, Pergamon-Brassey's), s. 12, 23, 26-27, 31.
- ¹⁷ Ross S. Kelly: Special Operations and National Purpose (Lexington 1989), s. 37.
- ¹⁸ Pekka Kuremaa: Sotilaallinen uhka tulevaisuudessa ja vaateita puolustuksellemme, Tiede ja ase, Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu n:o 48 (Helsinki 1990), s. 16.
- ¹⁹ Sotilaisaikakauslehti 10/88, s. 755.
- ²⁰ Ross S. Kelly, s.66.
- ²¹ Naval Amphibious School, NAB Coronado: Order of Battle-Amphibious Training (1987), ohjesääntömoniste s. 17-22.
- ²² Suvorov, Viktor: Soviet Military Intelligence (Lontoo 1986), s. 177-199.
- ²³ Sama.
- ²⁴ Paschall, s. 49-50.
- ²⁵ Michael Welham - Bruce Quarrie: Operation Spetsnaz (Wellingbrough 1989), s. 72.
- ²⁶ David R. Kohler: Spetsnaz. U.S. Naval Institute Proceedings 8/87, s. 52.
- ²⁷ Em. Kuremaa, s. 16
- ²⁸ Em. David R Kohler, s. 52.

- ²⁹ Wright D: Training the Scout Sniper. Marine Corps Gazette 10/1985, s. 60.
³⁰ Pachall, s. 44-45.
³¹ White, Terence: Fighting Techniques of the Special Forces (Washington 1993), s. 86.
³² Em. Suvorov: Soviet Military Intelligence, s. 108-110.
³³ Remsberg: The Tactical Edge (Northbrook Illinois 1986), s. 202.
³⁴ Thompson, L: The Rescuers, Paladin Press (Colorado 1986), s. 187.
³⁵ Tietoja maanpuolustuksesta (Pääesikunnan koulutusosasto 1992), s. 61.
³⁶ Helsingin Sanomat 17.2.1995, s. A6. Suojelupoliisin päällikkö Eero Kekomäki totesi, että valehenkilöiden käyttäminen Suomessa ei loppunut Neuvostoliiton romahdukseen vaan valehenkilöiden soluttaminen jatkuu edelleen kaikkia mahdollisia keinoja käyttäen.
³⁷ Facta 2001 (Porvoo 1981), s. 622-623.
³⁸ Sama, s. 623.
³⁹ Climatological ice atlas. Sjöfartsverket, Norrköping 1988, s. 20-22.
⁴⁰ Climatological ice atlas. Sjöfartsverket, Norrköping 1988, s. 23-26.
⁴¹ Sama.
⁴² Robert Dalsjö: Utveckling av amerikansk amfibiedoktrin inför nittioalet. Tidskrift för kustartilleriet 2/1988, s. 67.

LIITE 1

YHDYSVALTAIN KONGRESSIN LAUSUMAN MUKAISET ERIKOISJOUKKOJEN TEHTÄVÄT

SUORA TOIMINTA:

Tavoite on kohteen valtaaminen, vaurioittaminen tai tuhoaminen; henkilöstön ja materiaalin sieppaaminen tai vapauttaminen strategisten/operatiivisten tavoitteiden tai tavanomaisten joukkojen tukemiseksi.

STRATEGINEN TIEDUSTELU:

Tavoite on varmistaa havainnoimalla tai muunlaisin menetelmin vastustajan suorituskykyyn, aikeisiin ja toimiin liittyviä tietoja.

EPÄTAVANOMAINEN SODANKÄYNTI:

Tavoite on suorittaa sotilaallisia ja puolisotilaallisia operaatioita vihollisen valvomalla tai poliittisesti arkaluontoisella alueella. Tehtävään kuuluu salaiset operaatiot.

ULKOMAIDEN SISÄINEN PUOLUSTUS:

Tavoite on auttaa hallituksia niiden pyrkiessä vapautumaan tai suojautumaan kumouksilta ja laittomuuksilta.

SIVILIASIAT:

Tavoite on luoda, ylläpitää, vaikuttaa tai käyttää hyväksi suhteita sotilaisiin, siviiliviranomaisiin ja väestöön sotilasoperaatioiden tukemiseksi.

PSYKOLOGISET OPERAATIOT:

Tavoite on vaikuttaa ulkomaisten hallitusten, järjestöjen ja yksilöiden tunteisiin, motiiveihin ja käytökseen.

TERRORISMIN VASTAINEN TOIMINTA

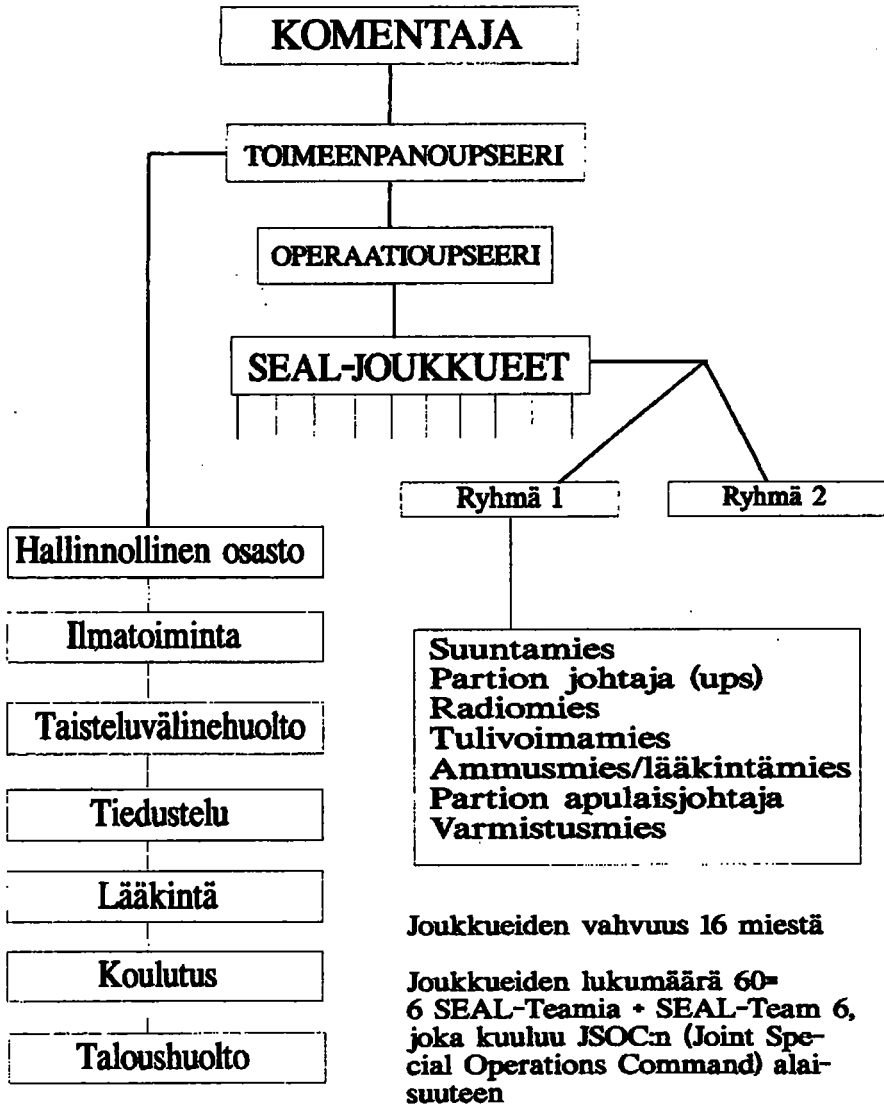
HUMANITÄÄRINEN APU SEKÄ ETSINTÄ- JA PELASTUSPALVELU

PRESIDENTIN TAI PUOLUSTUSMINISTERIN ERITYISTEHTÄVÄT

Lähde: United States Special Operations Forces, Posture Statement 1994, s. 5.

LIITE 2

SEAL-TEAMIN ORGANISAATIO

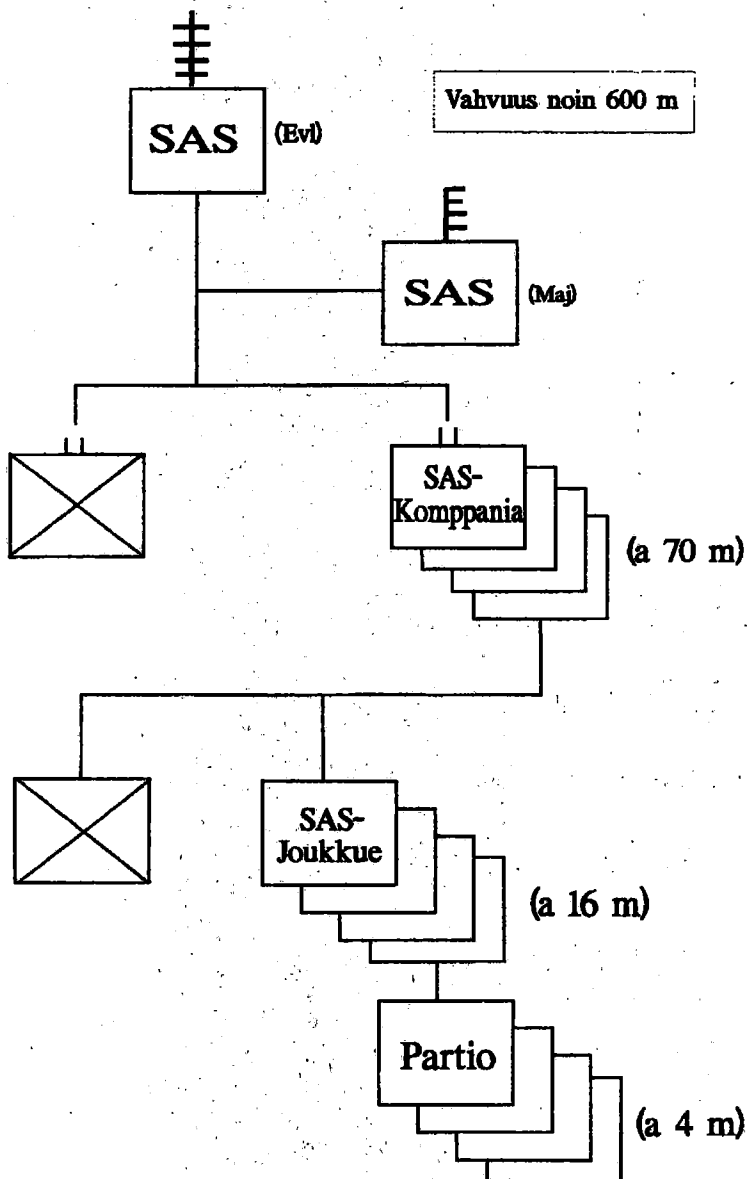

Lähteet: Naval Amphibious School, NAB Coronado: Order of Battle-Ambhigious Training (1987) ohjesääntömoniste.

Armed Forces Journal (tammikuu 1994): Naval Special Warfare Command, s. 35.

LIITE 3

S-RYKMENTIN KOKOONPANO

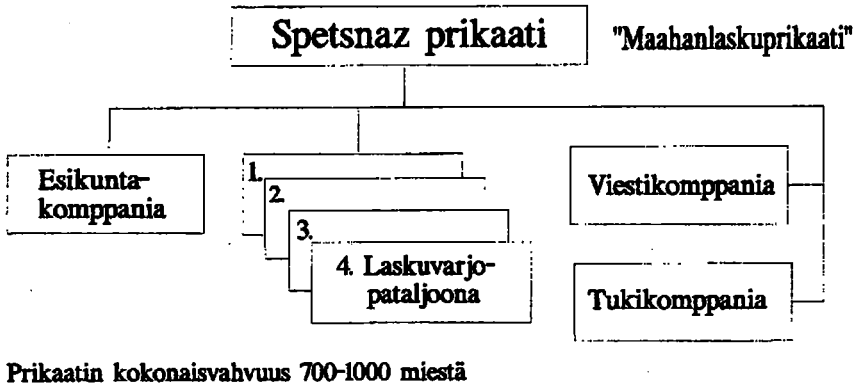
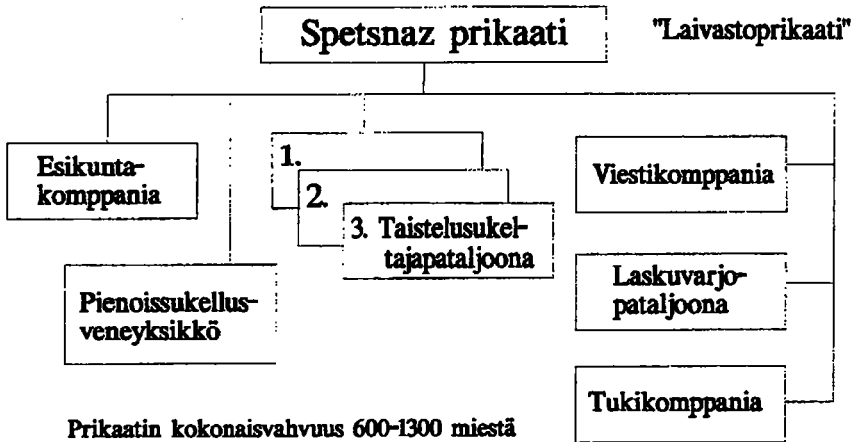

Lähteet: Tony Geraghty: Who dares wins (Glagow 1990), s. 12-14.

James Ladd: SAS Operations (London 1986).

LIITE 4

SPETSNAZ-PRIKAATIEN KOKOONPANOT

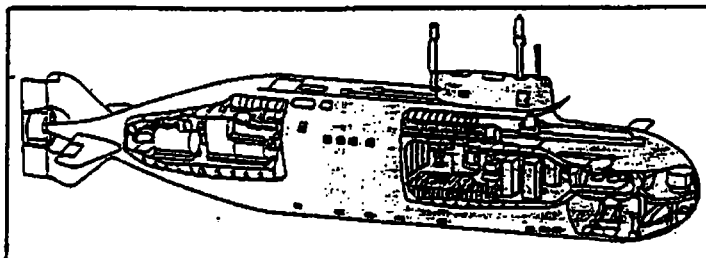
Lähteet: Rod Paschall: LIC 2010 (New York 1990), s. 12-14.

Naval Infantry: Coastal Missile-artillery and Spetna Forces (1993), s. 73.

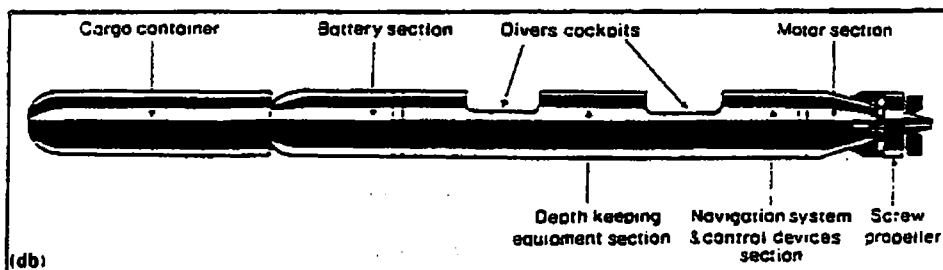
Michael Welham-Bruce Quarrie: Operation Spetsnaz, Patrick Stephens Ltd (Wellingborough 1989), s. 34.

LIITE 5

PIENOISSUKELLUSVENEIDEN JA KULJETUSLAITTEIDEN YLEISIÄ
OMINAISUUKSIA

- Pituudet 30-45 metriä, korkeudet alle 8 metriä.
- Uppoumat 50-300 tonnia.
- Koneistot yleensä diesel-sähkökäyttöisiä.
- Yhtämittainen sukellusaika 2-4 vuorokautta, liikkeessä akkuja ladattava noin 6 tunnin välein.
- Sukellussyvyudet 10-200 metriä, nopeudet sukelluksissa 4-7 solmua.
- Maksimi toimintamatka noin 1000 meripeninkulmaa (sukelluksissa 60-200 meripeninkulmaa).
- Kuljetuskapasiteetti 2-10 sukeltajaa varusteineen.

- Kuljetuskapasiteetti 2-6 miestä
- Suurin nopeus 4,5 solmua
- Toimintamatka 50 meripeninkulmaa
- Suurin toimintasyvyys 60 metriä
- Hyötykuorma 200-300 kiloa
- Voimanlähteenä sähkömoottori/lylyhappoakut

Lähteet: Sotilasaikakauslehti 2/1993, s.148.
Sotilasaikakauslehti 6-7/1993, s. 438.
Marin Nytt 1/1991, s. 12-13.

LIITE 6

ERIKOISJOUKKOJEN TUHOLAISTOIMINNAN PERUSSUUNNITELMAN RUNKO

1. MAASTOTIEDOT

- Säätila
- Näkyvyys
- Vesiolosuhteet (lämpötila, virrat, aallokko, pohjan laatu ja syvyydet)
- Ranta- /takamaastotiedot
- Käytettävät koodit

3. VIHOLLISTIEDOT

- Sijainnit ja ryhmitykset
- Aseet ja kalusto
- Vihollisen valmiudet
- Suojausjärjestelyt
- Hälytysjärjestelmät
- Ansoitukset
- Päiväruutiinit/liikkeet
- Tukijoukot/naapurit

5. HUOLTO

- Varusteet ja muona
- Erikoisvälineet
- Täydennysjärjestelyt
- Lääkintähuolto ja evakuointi
- Asehuolto ja -testaukset

6. KOMENTOASIAT

- Johtajien paikat ja sijainnit
- Käsi-, ääni- ja hätämerkit
- Viestiyhteydet ja varajärjestelmät
- Koordinointi ja tarkastukset
- Vastuukysymykset ja jos-otaksumat

2. OMAT JOUKOT

- Tukiosapuolet
- Kuljetukset
- Opastus
- Kohtauspaikat/
kokoontumispaikat
- Yhteydet/viestitoiminta

4. TOIMINTA

- Tehtävän määrittely
- Toimintatavat
- Miesten yksityiskohtaiset tehtävät
- Käytettävä kalusto
- Aikalaskelmat
- Harhauttaminen
- Toiminta kosketuksessa
- Yhteistoiminta
- Reitit ja varareitit
- Muodostelmat
- Toiminta kohteella
- Vaaratilanteet
- Pakosuunnitelmat
- Tiedustelu

Lähde: Neval Amphibious School, NAB Coronado: Order of Battle-Programmed Instructions (1987), ohjesääntömoniste.